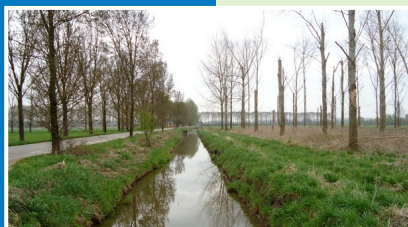
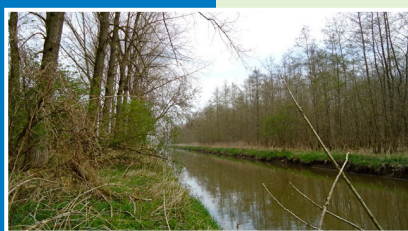
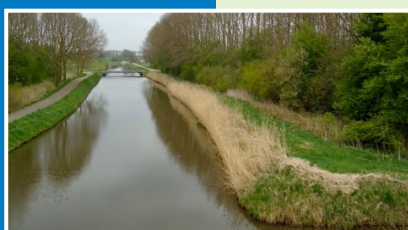

Effecten van aanleg natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Graaf op beschermde soorten

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

I. Hille Ris Lambers

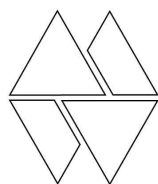

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Effecten van aanleg natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Graaf
op beschermde soorten

Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet

I. Hille Ris Lambers

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Grontmij Arnhem

28 mei 2013
rapport nr. 13-093

Status uitgave: Eindrapport
Rapport nr.: 13-093
Datum uitgave: 28 mei 2013
Titel: Effecten van aanleg natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Graaf op beschermde soorten
Subtitel: Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet
Samensteller: drs. ing. I. Hille Ris Lambers
Foto's omslag: drs. ing. I. Hille Ris Lambers, Bureau Waardenburg bv
Aantal pagina's inclusief bijlagen: 36
Project nr.: 13-029
Projectleider: drs. ing. I. Hille Ris Lambers
Naam en adres opdrachtgever: Grontmij Arnhem
Postbus 485 6800 AL Arnhem

Referentie opdrachtgever: Opdrachtverlening per mail dd. 9 april 2013
Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. G.F.J. Smit

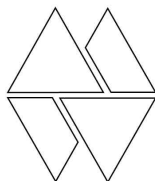
Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Grontmij Arnhem

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10, Fax 0345 51 98 49
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Waterschap Rivierenland wil langs de Nieuwe Graaf, gelegen tussen Leerdam en Culemborg, natuurvriendelijke oevers aanleggen. Deze ingreep kan effecten hebben op beschermde soorten planten en dieren en gebieden.

Grontmij Arnhem bereidt de aanleg van deze oevers voor het waterschap voor en heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om effecten, als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, op beschermde soorten en gebieden in beeld te brengen.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkte:

I. Hille Ris Lambers projectleiding, veldwerk, rapportage, fotografie

I. Hille Ris Lambers is door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door haar uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO gecertificeerd.

Vanuit Grontmij Arnhem werd de opdracht begeleid door de heer Egging. Wij bedanken hem voor de prettige samenwerking.

Management samenvatting

In dit rapport worden de plannen van Waterschap Rivierenland voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Graaf getoetst aan de Flora- en faunawet en EHS. De toetsing is uitgevoerd op basis van veldonderzoek (d.d. 25 april 2013) en bronnenonderzoek.

Flora- en faunawet

Op basis van het onderzoek wordt het volgende geconcludeerd. De werkzaamheden kunnen leiden tot overtreding van verbodsbepalingen voor de volgende strikt beschermde soorten: ruige dwergvleermuis en vogels. Indien de werkzaamheden met inachtneming van de hieronder genoemde voorwaarden worden uitgevoerd kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen en wordt een ontheffingsaanvraag niet nodig geacht. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten is niet in het geding.

Randvoorwaarden bij uitvoering werkzaamheden

Voor de uitvoering van de werkzaamheden gelden de volgende randvoorwaarden (aanvullend op de FF-wet werkprotocollen van Waterschap Rivierenland):

- Verstoring van vogels en ruige dwergvleermuis moet voorkomen worden. Dit kan door de werkzaamheden uit te voeren in de periode november t/m februari.
- Als de werkzaamheden in de periode maart t/m oktober uitgevoerd moeten worden, kan dit alleen als vooraf door middel van onderzoek is vastgesteld dat:
 - er geen ruige dwergvleermuizen in de te kappen bomen aanwezig zijn, en
 - er geen broedende vogels in en nabij (± 50 m) het plangebied aanwezig zijn.

Ecologische Hoofdstructuur

De voorgenomen ingreep heeft geen negatief effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS. Significante effecten zijn derhalve uitgesloten.

Inhoud

Voorwoord	3
Management samenvatting	5
1 Inleiding	9
1.1 <i>Aanleiding en doel</i>	9
1.2 <i>Aanpak quick scan Flora- en faunawet</i>	9
1.3 <i>Verantwoording en methodiek</i>	10
2 Plangebied en ingreep	11
2.1 <i>Het plangebied</i>	11
2.2 <i>De ingreep</i>	12
3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren	17
3.1 <i>Planten</i>	17
3.2 <i>Ongewervelden</i>	17
3.3 <i>Vissen</i>	17
3.4 <i>Amfibieën</i>	18
3.5 <i>Reptielen</i>	19
3.6 <i>Grondgebonden zoogdieren</i>	20
3.7 <i>Vleermuizen</i>	20
3.8 <i>Vogels met jaarrond beschermde nestplaats</i>	21
4 Effecten op beschermde flora en fauna	23
4.1 <i>Flora</i>	23
4.2 <i>Ongewervelden</i>	23
4.3 <i>Vissen</i>	23
4.4 <i>Amfibieën</i>	23
4.5 <i>Reptielen</i>	23
4.6 <i>Grondgebonden zoogdieren</i>	24
4.7 <i>Vleermuizen</i>	24
4.8 <i>Vogels</i>	24
5 Effecten op de Ecologische Hoofdstructuur	25
5.1 <i>Ecologische Hoofdstructuur</i>	25
6 Conclusies en randvoorwaarden	27
6.1 <i>Conclusies</i>	27
6.2 <i>Randvoorwaarden bij de uitvoering</i>	27
6 Literatuur	29
Bijlage 1 Wettelijk kader	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Waterschap Rivierenland wil langs de Nieuwe Graaf, gelegen tussen Leerdam en Culemborg, natuurvriendelijke oevers aanleggen (kortweg: de voorgenomen ingreep). Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet¹ (kortweg: FF-wet). Tevens moet worden nagegaan of de ingreep geen negatieve effecten heeft op de Ecologische Hoofdstructuur.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een oriënterend onderzoek uitgevoerd naar de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten en gebieden. De voorgenomen ingreep wordt getoetst aan:

- De Flora- en faunawet (Ffwet).
- De Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Voor een nadere uitleg van het wettelijk kader, zie bijlage 1.

Het doel is om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtredingen van de groene wet- en regelgeving. Als dat het geval is, wordt bepaald onder welke voorwaarden ontheffing (Ffwet) en/of vergunning (EHS) kan worden verkregen.

1.2 Aanpak *quick scan* Flora- en faunawet

Bij de aanleg van de natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Graaf (hierna: het plangebied) zal rekening moeten worden gehouden met het huidige voorkomen van beschermde soorten planten en dieren. Als de aanleg van natuurvriendelijke oevers (hierna: de ingreep) leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet moet worden verkregen (zie bijlage 1).

Dit rapport beschrijft de effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren. In dit rapport wordt ingegaan op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van de ingreep?
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de ingreep?

¹ Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet worden drie beschermingsregimes onderscheiden. Voor soorten uit Tabel 1 geldt vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. In voorkomende gevallen hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Voor soorten van Tabel 2 of 3 geldt geen vrijstelling en kan aanvraag van een ontheffing aan de orde zijn bij overtreding van verbodsbepalingen. In de lopende tekst is per beschermde soort aangegeven in welke categorie deze is opgenomen.

- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de FF-wet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

1.3 Verantwoording en methodiek

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van een éénmalig veldbezoek, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is gebruik gemaakt van een rapport uit 2012 waarin een ander deel van de oevers is onderzocht (Van Vliet *et al.*, 2012). Voor een overzicht van overige gebruikt bronnen zie Hoofdstuk 6 Literatuurlijst.

Het bronnenonderzoek heeft geleid tot een lijst van in het veld te onderzoeken soorten planten en dieren. Het plangebied is op 26 april 2013 bezocht. Het betrof een oriënterend veldbezoek en geen inventarisatie conform soortenstandaarden. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, hollen, uitwerpselen, haren, etc). De Nieuwe Graaf en zijwatergangen zijn steekproefsgewijs bemonsterd met een schepnet op vissen en amfibieën. Op basis van terreinkenmerken en expert judgement is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

2 Plangebied en ingreep

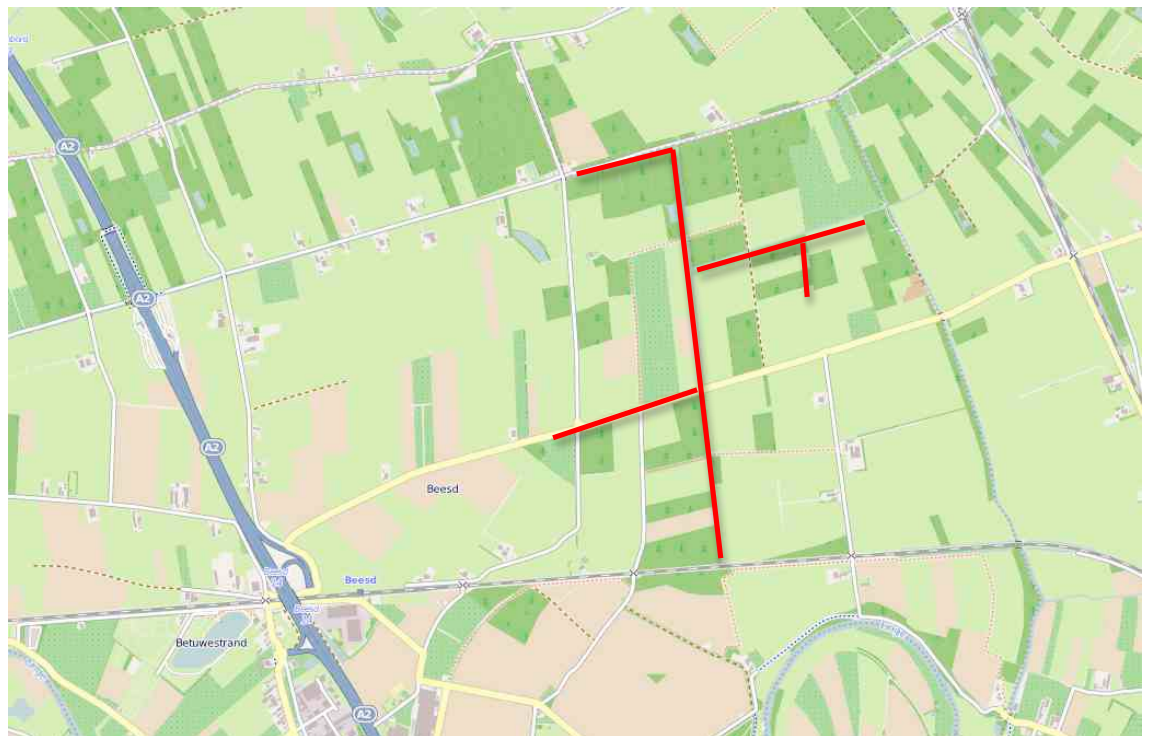
2.1 Het plangebied

Langs vrijwel de gehele Nieuwe Graaf worden natuurvriendelijke oevers aangelegd. Deze watergang ligt globaal tussen Culemborg, Beesd en Leerdam.

De Nieuwe Graaf voert langs agrarisch gebied (vooral grasland), enkele natuurgebieden (o.a. Kooise Natuur en reservaten SBB) en enkele populierenbosjes. De watergang is aan de westzijde nog zo'n 10 à 15 meter breed. De breedte neemt naar het oosten toe af tot ca. 2 m op het eind. De huidige functie van de Nieuwe Graaf is de afvoer van water vanaf Culemborg richting het gemaal de Nieuwe Horn.

Een deel van de oevers langs deze watergang is reeds onderzocht met het oog op een ander deel her in te richten oevers. Hiervan is verslag gedaan in Van Vliet *et al.* (2012).

De in het kader van dit project onderzochte oevers liggen op Landgoed Mariënwaerdt. Deze oevers liggen niet in de nabijheid van een Natura 2000-gebied. Wel liggen vrijwel alle te vergraven oevers binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. De onderzochte watergangen zijn weergegeven in figuur 1.

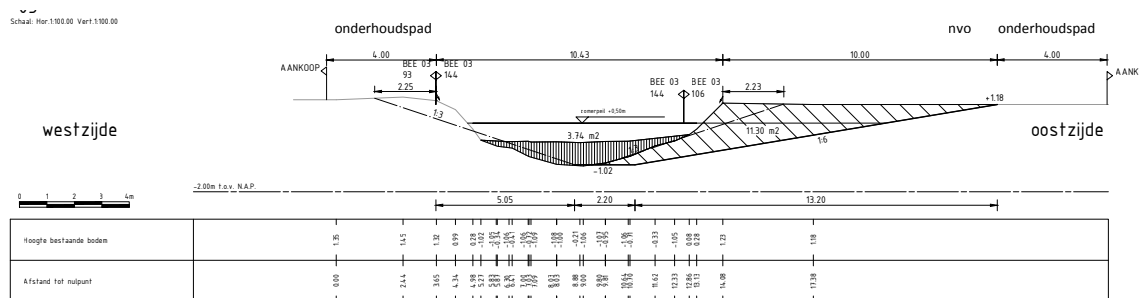
Figuur 1 Globale ligging plangebied Nieuwe Graaf (rode lijn).

2.2. De ingreep

De ingreep betreft de aanleg van natuurvriendelijke oevers inclusief onderhoudspad op de in rood aangegeven locaties in figuur 1. De volgende uitgangspunten gelden:

- De natuurvriendelijke oevers worden maximaal 14 m breed. Hiervan zal een breedte van 4 m het onderhoudspad vormen.
- Aanwezige bomen worden tot net achter het onderhoudspad gekapt (in ieder geval binnen 15 m zone).
- De periode van de uitvoering zal liggen tussen eind september en eind februari.

Bij de herprofilering van de oever zal slechts een klein deel van het natte talud worden vergraven. In onderstaande figuur is het huidige en toekomstige dwarsprofiel aangegeven van de Nieuwe Graaf, ongeveer ter hoogte van de eendenkooi ten zuiden van de Zeedijk.

Figuur 2. Dwarsprofiel (westoever-oostoever Nieuwe Graaf) ter hoogte van de eendenkooi ten zuiden van de Zeedijk.

Langs een deel van de Nieuwe Graaf zijn reeds natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. Zie onderstaande foto voor referentie.

Foto referentie recent (voorjaar 2013) aangelegde natuurvriendelijke oever langs de Nieuwe Graaf net ten oosten van Leerdam.

Deze ingreep kan omschreven worden als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Op grond van de gedragscode voor Waterschappen geldt voor deze werkzaamheden (aanleg ecologische verbindingen / herprofilering) een vrijstelling voor soorten van tabel 2 van de Flora- en faunawet. De Gedragscode Flora- en faunawet voor Waterschappen geeft globaal aan wanneer en hoe werkzaamheden moeten worden uitgevoerd om gebruik te maken van het Vrijstellingbesluit Flora- en faunawet. Waterschap Rivierenland heeft deze gedragscode verder uitgewerkt in maatregel-protocollen. In de protocollen wordt aangegeven hoe en wanneer werkzaamheden/maatregelen moeten worden uitgevoerd om schade aan (beschermde) soorten te vermijden. Als er bomen gerooid moeten worden, geldt protocol 15 'voorbereiding nieuwe werken'.

Populierenbos langs de Nieuwe Graaf ter hoogte van de Driftsteeg.

Groeiplaats daslook ter hoogte van de eendenkooi aan de westzijde van de Nieuwe Graaf (net buiten het plangebied van de natuurvriendelijke oever).

Zicht op zijarm Nieuwe Graaf, zuidwaarts

Zuidelijke oever langs de Dwarssteeg

Zicht op de te vergraven oevers vanaf zijde spoorlijn Leerdam-Geldermalsen richting Dwarssteeg.

3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren

3.1 Planten

Tijdens het veldbezoek zijn (resten van) geen strikt beschermde (tabel 2 en 3 FF-wet) plantensoorten aangetroffen. Buiten de te vergraven strook is daslook aangetroffen. Binnen het plangebied kan dotterbloem (tabel 1 FF-wet) verwacht worden. Deze soort is niet vastgesteld tijdens het veldbezoek. Omdat het onderzoek tijdens de bloeitijd plaatsvond en de soort niet is waargenomen, is het voorkomen van de dotterbloem op de te vergraven oevers uitgesloten.

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF) en terreinkenmerken (en intensief agrarisch beheer) kan de aanwezigheid van andere (strikt) beschermde plantensoorten in het plangebied worden uitgesloten.

3.2 Ongewervelden

Uit de ruime omgeving van het plangebied is het voorkomen van de platte schijfhoren (tabel 3 FF-wet) bekend (anemoon.org; Limnodata). De soort is in 2004 vastgesteld in het natuurgebied de Regulieren, op ca. 2 km afstand ten oosten van het plangebied. De platte schijfhoren is een kleine zoetwaterslak. De soort wordt aangetroffen in stilstaande, permanente wateren, zowel kleine sloten als grotere plassen. De soort stelt doorgaans relatief hoge eisen aan de kwaliteit van waterlichamen, zoals een goed ontwikkelde plantengroei en helder water.

Tijdens het veldwerk kon onvoldoende plantenmateriaal verzameld worden voor analyse op aanwezigheid van platte schijfhoren, omdat er nog vrijwel geen waterplanten aanwezig waren. Gezien de beperkte plantengroei en de naar verwachting matige waterkwaliteit (afvoerwatergang van Culemborg) wordt de kans dat platte schijfhoren in de Nieuwe Graaf voorkomt nihil geacht.

Op grond van verspreidingsgegevens (NDFF, waarneming.nl) en het aanwezige biotoop heeft het plangebied geen betekenis voor overige strikt beschermde soorten ongewervelden.

3.3 Vissen

In de regio is het voorkomen van de bittervoorn (tabel 3 FF-wet), grote modderkruiper (tabel 3 FF-wet) en kleine modderkruiper (tabel 2 FF-wet) bekend (data NDFF; Hoefsloot *et al.* 2009; van Vliet *et al.* 2012).

In 2010 is de Nieuwe Graaf met een boot en electro-apparaat bemonsterd op vis (data Waterschap Rivierenland). Hierbij zijn twee beschermde soorten vastgesteld (meerdere exemplaren): bittervoorn (tabel 3 FF-wet), kleine modderkruiper (tabel 2 FF-wet) vastgesteld. Ook is het vetje, een soort van de Rode lijst, gevangen.

Tijdens het veldbezoek op 25 april 2013 in het kader van voorliggend onderzoek zijn op diverse plaatsen kleine modderkruipers gevangen. Voor de kleine modderkruiper komt vrijwel op alle bemonsterde locaties geschikt habitat voor.

Bittervoorn is niet gevangen. Schepnetbemonstering van bredere wateren levert doorgaans geen representatief beeld op van de aanwezige bittervoorns. Langs de oevers zijn op meerdere locaties grote zoetwatermosselen op de kant gevonden. Bittervoorns zijn voor hun voortplanting afhankelijk van zoetwatermosselen. Wat betreft de afmetingen van de Nieuwe Graaf ter hoogte van de te vergraven oevers vormen deze locaties geschikt leefgebied voor bittervoorns. Aangenomen kan worden dat deze soort overal in redelijke dichtheden voorkomt. Daarnaast zijn de niet-beschermde riviergrondel en stekelbaars gevangen.

De Nieuwe Graaf vormt voortplantings- en overwinteringsbiotoop voor bittervoorn en kleine modderkruiper.

In de omgeving komt de grote modderkruiper voor. De soort is onder andere bekend van een locatie net ten oosten van de Diefdijk ter hoogte van locatie het Wiel (Van Eekelen *et al.* 2006). Grote modderkruipers hebben een voorkeur voor ondiepe wateren (minder dan 0,5 m) met een goed ontwikkelde water- en verlandingsvegetatie. Voor het opgroeien van de larven is het van belang dat er voldoende ondiepe delen (< 10 cm) aanwezig zijn (Van Eekelen *et al.*, 2006). Dergelijke wateren zijn in het plangebied niet aanwezig. Het plangebied heeft dan ook geen betekenis voor de grote modderkruiper.

3.4 Amfibieën

In de regio komen de volgende strikt beschermde soorten amfibieën voor: heikikker, kamsalamander, rugstreeppad en poelkikker (alle tabel 3 FF-wet) (NDFF; Hoefsloot *et al.*, 2009, van Vliet *et al.*, 2012). Uit het plangebied en directe omgeving zijn geen waarnemingen bekend van deze soorten.

De kamsalamander is in de regio met name gebonden aan uiterwaarden en natuurreservaten. Het landhabitat wordt gevormd door halfopen landschap: (extensief beheerde) graslanden met bosschages, houtwallen, etc. Dijken als de Diefdijk vormen overstromingsvrije overwinteringsbiotopen voor kamsalamander. Als voortplantingswateren gebruiken ze voornamelijk geïsoleerde wateren (zoals sloten, wielen en poelen) zonder vis, met een goede waterkwaliteit en een rijk gestructureerde oever- en watervegetatie.

De onderzochte locaties aan de Nieuwe Graaf voldoen niet aan deze biotoopeisen. De watergang voldoet nergens aan de voorwaarde 'geïsoleerd water', bovendien komt

overal vis voor. Op grond hiervan wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor kamsalamander.

Heikikkers komen in de regio vrij algemeen voor. Waarnemingen van heikikker uit de regio zijn o.a. bekend van de Nieuwe Zuider Lingedijk en ter hoogte van het Wiel bij Leerdam (van Vliet *et al*, 2007). Op deze locaties zijn geschikte voortplantingswateren aanwezig. Als voortplantingswateren dienen slootjes die permanent waterhoudend zijn, een flauw talud hebben en snel opwarmen. Verder hebben de slootjes bij voorkeur een goed ontwikkelde verlandingsvegetatie. De soort overwintert vermoedelijk op dijktafsluitingen. De Nieuwe Graaf voldoet niet aan deze biotoopeisen. Op grond hiervan wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor heikikker.

De Vijfheerenlanden vormen een belangrijk verspreidingsgebied van rugstreeppad in het westelijk deel van de Betuwe. De Diefdijk vormt de oostelijke rand van deze verspreidingskern (Smit, 2010). Van Vliet *et al*. (2007) vermelden dat de rugstreeppad voorkomt langs de Diefdijk. De soort zou vooral gebruik maken van de erven langs de dijk. Bij een inventarisatie in 2008 (Hoefsloot *et al*., 2008) is de rugstreeppad niet aangetroffen langs de dijk. Op grond hiervan werd geconcludeerd dat de Diefdijk en aanliggende wateren geen betekenis hebben voor de rugstreeppad. Als voortplantingswateren verkiest de rugstreeppad smalle (1 tot 2 m breed) en ondiepe (< 0,50 m) permanent watervoerende sloten met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. De Nieuwe Graaf voldoet niet aan deze biotoopvoorkeuren. Op grond van verspreidingsgegevens en aanwezig habitat wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor rugstreeppad.

Het voorkomen van de poelkikker beperkt zich tot kleine geïsoleerde wateren in de uiterwaarden of graslandgebieden o.a. ten zuiden van Culemborg. Dit type leefgebied komt in het plangebied niet voor. Ook het voorkomen van de poelkikker in het plangebied kan op grond van biotoopkenmerken worden uitgesloten.

De Nieuwe Graaf kan plaatselijk wel betekenis hebben als voortplantings- en landhabitat voor minder kritische en algemene soorten zoals kleine watersalamander, gewone pad, bruine kikker, meerkikker en bastaardkikker (alle tabel 1 FF-wet). Soorten als gewone pad en kleine watersalamander verblijven gedurende de periode augustus- maart verspreid in de droge oever in muizenholen en onder stronken en dergelijke. De bruine en meerkikker verblijven in de winter diep en vorstvrij in de baggerlaag van de Nieuwe Graaf.

3.5 Reptielen

Wat betreft reptielen komt alleen de ringslang in de Betuwe voor. Eind jaren zeventig van de vorige eeuw zijn er ringslangen uitgezet in de Vijfheerenlanden (in Polder Over-Heicop, gemeente Leerdam, ca. 2,5 km ten westen van het plangebied). Sindsdien heeft zich een populatie ontwikkeld van onbekende omvang. De laatste

jaren worden er geregeld ringslangen waargenomen in de grienden en schrale hooilanden van de polder Autena en de polder Over-Heicop (van Vliet *et al*, 2007). De aanwezigheid van ringslangen is hooguit incidenteel langs de Diefdijklinie (zwervende exemplaren). Het plangebied heeft (momenteel) geen betekenis voor ringslang.

3.6 Grondgebonden zoogdieren

In de regio zijn waarnemingen bekend van de volgende strikt beschermde grondgebonden zoogdieren: bever en waterspitsmuis (beiden tabel 3 FF-wet) (van Vliet *et al*, 2007 en zoogdieratlas.nl). De bever is een relatieve nieuwkomer in de regio en breidt zijn verspreidingsgebied hier gestaag uit. Waarnemingen van bevers in de omgeving betreffen zwervende exemplaren. In het plangebied zijn geen sporen aangetroffen van bever. Het voorkomen van bever in het plangebied wordt uitgesloten.

Waterspitsmuizen zijn tijdens gerichte inventarisaties in 1992 en 2001 vastgesteld langs de Linge en de (Nieuwe) Zuiderlingedijk (Hoefsloot *et al*, 2009 en van Vliet *et al*, 2007). Waterspitsmuizen leven in en langs matig voedselrijke heldere wateren met een goed ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers (o.a. rietruigtes). De soort wordt ook wel verder van water aangetroffen in bijvoorbeeld vochtige rietlanden. Dergelijk biotoop is langs de Nieuwe Graaf niet aanwezig. Het voorkomen van waterspitsmuis in het plangebied wordt dan ook uitgesloten.

Het plangebied biedt (geschikt) leefgebied op de droge oevers voor algemeen voorkomende zoogdieren van tabel 1 FF-wet zoals egel, bosmuis, spitsmuizen, woelmuizen en kleine marterachtigen.

3.7 Vleermuizen

In de regio komen de volgende soorten vleermuizen voor: baardvleermuis, watervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis (Limpens *et al.*, 1997; Mostert, 1997, van Vliet *et al*, 2007).

Het plangebied vormt geschikt foerageergebied voor bovengenoemde soorten vleermuizen (met uitzondering van baardvleermuis).

Ten behoeve van de aanleg van de natuurvriendelijke oevers worden op een aantal locaties bomen gekapt. Het betreft voornamelijk populieren, wilgen en elzen. Tijdens het veldwerk zijn in het plangebied geen bomen met holtes aangetroffen. Mogelijkheden om weg te kruipen achter schors hoger op de stam van bomen kunnen gemist zijn tijdens het veldbezoek. De aanwezigheid van een enkele ruige dwergvleermuis in het paarseizoen in oevers met populierenbos kan op grond van dergelijke potentiële wegkruipplekken niet worden uitgesloten.

De aanwezigheid van kolonieverblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied wordt echter uitgesloten door het ontbreken van echte holten in de stam. Ook wordt om die reden uitgesloten dat zich belangrijke paarplaatsen voor de ruige dwergvleermuis in de te kappen bomen bevinden. Vanwege de in de nabijheid aanwezige oudere populierenopstanden en bospercelen op Landgoed Mariënwaard kan worden aangenomen dat er een zeker aanbod aan holten is voor deze soort. Aangenomen kan worden dat de beplanting als geheel zijn functie als paarverblijf behoudt.

3.8 Vogels met jaarrond beschermde nestplaats

Het plangebied heeft een functie als broed- en foerageergebied voor diverse soorten zangvogels, watervogels en weidevogels. In het plangebied zijn geen nestplaatsen aangetroffen die jaarrond beschermd² zijn. De aanwezigheid van jaarrond beschermde verblijfplaatsen van broedvogels wordt daarmee uitgesloten.

² Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

4 Effecten op beschermde flora en fauna

4.1 Flora

Het plangebied heeft geen betekenis voor strikt beschermde (tabel 2 en 3 FF-wet) plantensoorten. De groeiplaats van daslook die buiten het plangebied is aangetroffen zal ongemoeid blijven. De ingreep leidt dus niet tot vernietiging van groeiplaatsen van strikt beschermde plantensoorten.

4.2 Ongewervelden

De kans op aanwezigheid van de strikt beschermde platte schijfhoren in de Nieuwe Graaf wordt nihil geacht. De voorgenomen ingreep leidt dus ook niet effecten op deze soort. Overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van (strikt) beschermde ongewervelden is niet aan de orde.

4.3 Vissen

De werkzaamheden vinden plaats buiten de kwetsbare periode van bittervoorn en kleine modderkruiper. De vissen hebben ruime mogelijkheden om uit te wijken gedurende de werkzaamheden omdat slechts een zeer beperkt deel van het natte talud wordt vergraven en de oevers niet allen tegelijk worden aangelegd. Uitvoering van de voorgenomen ingreep leidt niet tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van aanwezige strikt beschermde soorten vissen bittervoorn en kleine modderkruiper. De aanleg van de natuurvriendelijke oevers leidt al kort na aanleg juist tot een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied en heeft daarmee een positief effect op de staat van instandhouding.

4.4 Amfibieën

Het vergraven van de droge en natte oevers kan leiden tot het onbedoeld doden van amfibieën van tabel 1 van de FF-wet in hun winterverblijfplaatsen (zowel in op land als in de baggerlaag). Negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding zijn uitgesloten, het betreft landelijk en in de regio algemeen voorkomende soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen in het kader van de ruimtelijke ordening en is dus geen ontheffing nodig.

4.5 Reptielen

Omdat het plangebied geen betekenis heeft voor beschermde soorten reptielen heeft de voorgenomen ingreep dan ook geen negatief effect op deze soortgroep.

4.6 Grondgebonden zoogdieren

Uitvoering van de voorgenomen ingreep kan incidenteel leiden tot aantasting van verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren van tabel 1 van de FF-wet. Negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding zijn uitgesloten, het betreft landelijk en in de regio algemeen voorkomende soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen in het kader van de ruimtelijke ordening en is dus geen ontheffing nodig.

4.7 Vleermuizen

Uitvoering van de voorgenomen ingreep doet geen afbreuk aan de geschiktheid van het gebied als foerageergebied voor vleermuizen.

Onder de term 'verblijfplaats' dient de betreffende beplanting als geheel te worden gezien. Op alle oevers met te kappen bomen staan geschikte bomen met holten voor paarverblijven en deze functie van de beplanting als geheel wordt niet aangetast als gevolg van de kap van enkele bomen aan de rand van het bos. De ruige dwergvleermuis maakt gedurende het paarseizoen flexibel gebruik van de aanwezige geschikte bomen binnen zijn territorium. De bomen hebben geen functie als kraamverblijf voor ruige dwergvleermuis of als winterverblijf. Omdat de functie van het bos voor paarverblijven niet wordt aangetast is van overtreding van de verbodsbepaling art. 11 van de Flora- en faunawet (aantasting verblijfplaatsen) geen sprake. De kap van bomen in het paarseizoen kan leiden tot verstoring van de ruige dwergvleermuis. Het gaat om een beperkt aantal dieren dat daar enige hinder van kan ondervinden. Om iedere vorm van verstoring te voorkomen moet de kap van de bomen buiten het paarseizoen worden uitgevoerd.

4.8 Vogels

Het verwijderen van beplanting en het vergraven van de oevers kan leiden tot verstoring van broedende vogels. Doordat de werkzaamheden zijn gepland buiten het broedseizoen, wordt effecten geminimaliseerd. Ook kunnen incidenteel vogels tot broeden komen buiten het broedseizoen. Voorafgaand aan de kap dient daarom te worden gecontroleerd of er broedende vogels aanwezig zijn in de te kappen beplanting.

5 Effecten op de Ecologische Hoofdstructuur

5.1 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied valt binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) (Herijkte EHS d.d. 12-12-2011). Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij-regime'. Als een voorgenomen ingreep de nee, tenzij-toets met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden. Eventuele nadelige effecten moeten worden gemitigeerd en de resterende schade moet worden gecompenseerd. Als een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het nee, tenzij-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden (zie 'Spelregels EHS', ministerie van LNV, 2007).

Een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS is niet toegestaan. Tenzij:

- er sprake is van redenen van groot openbaar belang,
- er geen alternatieven zijn,
- de resterende schade (na mitigatie) wordt gecompenseerd.

De wezenlijke kenmerken en waarden zijn of worden omschreven in het gebiedsplan natuur en landschap Gelderland 2008. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde alsmede de samenhang met andere natuurgebieden. De natuurdoelen worden gespecificeerd als natuurdoeltype of beheertype. Voor een uitgebreide beschrijving van het voorkomen van bijzondere en beschermde flora en fauna wordt verwezen naar de Hoofdstuk 3.

De voorgenomen ingreep heeft geen (significant) negatief effect op de wezenlijk waarden en kenmerken van de EHS. Er is geen sprake van ruimtebeslag, dus ook niet van verlies aan oppervlakte EHS. Van aantasting van de kwaliteit van de EHS is evenmin sprake. Er vindt geen grootschalige vergraving van de bodem plaats. Er is geen sprake van emissies naar lucht, water of bodem. Er wordt geen verlichting aangebracht. Er wordt geen (fysieke) barrière opgeworpen voor organismen voor hun migratie of dispersie noch voor dagelijkse of seizoensverplaatsingen. Er wordt geen afbreuk gedaan aan de openheid of landschapsstructuur. De voorgenomen ingreep doet geen afbreuk aan de staat van instandhouding van beschermde soorten (zie Hoofdstuk 4).

6 Conclusies en randvoorwaarden

6.1 Conclusies

Deze conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen:

- Verbodsbepalingen ten aanzien van vogels (verstoring) kunnen worden overtreden als gevolg van het vergraven van de oevers en het verwijderen van beplanting (zie § 6.2).
- Verbodsbepalingen ten aanzien van de ruige dwergvleermuis kunnen worden overtreden als gevolg van het kappen van bomen. Effecten op overige soorten vleermuizen zijn uitgesloten.
- Op de planlocaties komen algemene soorten amfibieën en grondgebonden zoogdieren voor. Het betreft soorten van tabel 1 soorten van de FF-wet waarvoor een vrijstelling geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Een ontheffing is niet nodig voor deze soorten.
- Het vergraven van de oevers leidt niet tot overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van (strikt) beschermde soorten vissen, reptielen en ongewervelden.
- De voorgenomen ingreep heeft geen (significant) negatief effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS.

6.2 Randvoorwaarden bij de uitvoering

Voor de uitvoering van de werkzaamheden gelden de volgende randvoorwaarden (aanvullend op de FF-wet werkprotocollen van Waterschap Rivierenland):

- Voorkom overtreding van verbodsbepalingen (verstoring) ten aanzien van broedvogels als gevolg van het vergraven van de oevers en het verwijderen van beplanting (zie § 6.2).
- Voorkom overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de ruige dwergvleermuis als gevolg van het kappen van bomen.
- Houd rekening met algemene soorten amfibieën en grondgebonden zoogdieren. Het betreft soorten van tabel 1 soorten van de FF-wet waarvoor een vrijstelling geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Een ontheffing is niet nodig voor deze soorten.
- Verstoring van vogels en ruige dwergvleermuis moet voorkomen worden. Dit kan door de werkzaamheden uit te voeren in de periode november t/m februari. Controle op broedende vogels voorafgaand aan de kap is noodzakelijk.
- Als de werkzaamheden in de periode maart t/m oktober uitgevoerd moeten worden, kan dit alleen als vooraf door middel van onderzoek is vastgesteld dat:
 - er geen ruige dwergvleermuizen in de te kappen bomen aanwezig zijn, en
 - er geen broedende vogels in en nabij (± 50 m) het plangebied aanwezig zijn.

6 Literatuur

- Boogaard, B. van den, & E. J.F. de Boer, 2010. Baggeren van watergangen in polder Over den Graaf en De Geeren. Effecten op beschermde soorten en gebieden. Oriënterend onderzoek (voortoets) in het kader van de natuurwetgeving. Rapport 10-111. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Eekelen, R. D.M. Soes, G.C. Pellikaan en L.S.A. Anema, 2006. Kruipers in de polder – Inventarisatie en soortbeschermingsmaatregelen kamsalamander, rugstreeppad, heikikker en grote modderkruiper in Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Bureau Waardenburg.
- Gedeputeerde Staten van Gelderland, 2006. Gebiedsplan Natuur en Landschap Gelderland.
- Hoefsloot, G., D. Beuker & J.M. Reitsma, 2008. Effecten op beschermde soorten en gebieden dijkverbeteringszone Diefdijklinie. Veldinventarisatie en effectbepaling in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet. Rapport 08-134. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Hille Ris Lambers, I., 2011. Natuurtoets natuurontwikkeling Polder de Geeren. Onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet. Rapport 11-148. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Herder, J.E., 2007. Onderzoek naar kamsalamander, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en bittervoorn in de Oeverlanden langs de Linge. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV & IPO (2007. Spelregels EHS. Ministerie van LNV/IPO, Den Haag.
- Smeding, F., 2011. Zwanendal Inrichtingsschets. Versie 8 oktober 2011. Smedingadvies, Zutphen.
- Smit, G.F.J., 2010. Amfibieënpassages langs de Diefdijk, traject Fort Everdingen t/m einde Nieuwe Zuiderlingedijk. Rapport nr. 09-224. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. versie 27 mei 2010. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Steunpunt Natura 2000 (2008). Aanvulling op 'Toepassing begrippenkader Nb-wet '98' • Bestaand gebruik • Externe Werking. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.
- Spikmans, F., 2011. Kamsalamander in rivierengebied Gelderland. Onderzoek naar migratie van amfibieën op dijktrajecten. Stichting RAVON, Nijmegen.

Vliet, F van, D. Beuker & R. van Eekelen, 2007. Beschermde soorten langs de diefdijklinie. Literatuurstudie. Rapport 07-197. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Vliet, F van, D. Emond, 2012. Effecten van aanleg natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Graaf op beschermde soorten. Quick scan in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 12-062. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Websites

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.anemoon.org

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Inleiding

In deze bijlage wordt in het kort beschreven wat de wettelijke kaders zijn voor opstellen van ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§1.3). Met deze wetten geeft Nederland invulling aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) heeft sinds 1 oktober 2010 de procedures bij ruimtelijke ingrepen ingrijpend gewijzigd (§ 1.4). Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.5) en de Ecologische Hoofdstructuur (§ 1.6) bij ecologische toetsingen.

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen.

De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen.

De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)

Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het

Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden.

Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn³

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan niet worden verleend voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en gebruik, tenzij er (tevens) sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, of in het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna. Voor deze groep soorten kan overigens geen vrijstellingen worden verleend voor artikel 10 (verontrusting).

Vogels.

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond⁴.

Dat betekent dat in beginsel alle activiteiten die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁵.

³ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

⁴ Zie de vorige voetnoot.

⁵ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermd vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de functionele leefomgeving van dieren in tact blijft. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Wabo en omgevingsvergunning

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is op 1 oktober 2010 van kracht geworden. De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de “fysieke leefomgeving”. Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet en de vergunning Natuurbeschermingswet 1998, die voor een ruimtelijke ingreep nodig kunnen zijn, kunnen worden “aangehaakt” bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet en/of Nbwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (Ffwet: ELI; Nbwet: GS of ELI) voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bezwaar (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

Overigens kan een ontheffing Ffwet of vergunning Nbwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

1.4 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gevergd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

1.4 De Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om van de bestaande en nieuwe natuur een goed functionerend netwerk te maken. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS. Op plannen, projecten of handelingen binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing.

Ruimtelijke ingrepen in de EHS met significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied zijn in beginsel niet toegestaan. Tenzij er voor de ingreep geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. De initiatiefnemer is verplicht om de negatieve effecten te mitigeren (voorkomen of beperken) en de restschade te compenseren.

De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de huidige en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De natuurdoelen worden door de provincies vastgelegd, meestal in natuurdoeltypen of beheertypen per perceel.

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl